

УДК 343.98+343.14

DOI 10.32782/2523-4269-2023-83-51-55

Лук'янчиков Євген Дмитрович,

доктор юридичних наук, професор

(Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5763-6972>

Лук'янчиков Борис Євгенович,

кандидат юридичних наук, доцент

(Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4761-5980>

Микитенко Ольга Борисівна,

(Університет економіки та права «КРОК», м. Київ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4608-5567>

ПІДСТАВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті розглядається питання про підстави й тактичні особливості пред'явлення об'єктів матеріального світу (передусім осіб) для впізнання (криміналістичної ідентифікації за образом, що відбився й зберігається в пам'яті людини). Звернено увагу на неоднозначність визначення в чинному КПК України фактичних підстав для проведення слідчих (розшукових) дій. Під фактичною підставою пропонується розуміти наявність у слідчого, прокурора даних процесуального й непроцесуального характеру, які дають змогу дійти висновку про необхідність (доцільність) і можливість проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Обґрунтовуються уточнення частини 1 статті 228 КПК України.

Ключові слова: пред'явлення для впізнання, допит, підстава, достатність доказів, ідентифікація.

Постановка проблеми. Розслідування кримінальних правопорушень – складний інформаційно-пізнавальний процес, який підпорядковується загальним закономірностям пізнання сутності процесів і явищ, що мали місце в минулому й залишили свої відображення в навколишньому середовищі. Здавалося, для встановлення обставин кримінального правопорушення достатньо відшукати його відображення (сліди) й от-

римати з них необхідну інформацію, яка в подальшому становитиме основу судових доказів. Проте в кримінальному судочинстві процес формування судових доказів має здійснюватися застосуванням тільки тих засобів, які передбачені законом і у визначеному порядку.

Сьогодні отримання інформації про обставини кримінального правопорушення може здійснюватися застосуванням заходів забезпечення кримінального про-

вадження (тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна тощо), а також проведенням слідчих (розшукових) дій, однією з яких є пред'явлення для впізнання особи (ст. 228 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України), речей (ст. 229 КПК), трупа (ст. 230 КПК). У криміналістичній літературі пред'явлення для впізнання розглядають як спосіб ідентифікації об'єктів за ідеальними відображеннями (слідами пам'яті) [1]. Важлива роль у цьому процесі належить особі, яка сприймала певний об'єкт, процес або явище, запам'ятала його ознаки й може впізнати, якщо побачить знову. В умовах воєнного стану й у наступний період доведеться постійно звертатися до проведення цієї слідчої (розшукової) дії з метою ідентифікації осіб, які вчиняли тяжкі воєнні й інші злочини проти мирних жителів, полонених тощо. Саме це спонукає до дослідження підстав, процесуального порядку та психологічних особливостей проведення цієї слідчої (розшукової) дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тактиці узнавання й упізнання під час досудового слідства присвячене дисертаційне дослідження М.О. Головецького (2002 р.). Проблемні питання пред'явлення для впізнання в сучасній слідчій практиці досліджував О.В. Баулін (2019 р.). Пред'явлення особи для впізнання поза її візуальним спостереженням на рівні дисертаційного дослідження вивчала І.В. Басиста (2006 р.). Тактико-психологічні засади пред'явлення для впізнання аналізувала О.В. Бишевець (2015 р.). Не залишилися поза увагою науковців питання тактики пред'явлення об'єктів для впізнання в США (М.П. Климчук, 2018 р.) і в Республіці Польща (К.В. Гріненко 2020 р.). Разом із тим подальшого дослідження потребують питання щодо підстав пред'явлення для впізнання, психологічних та організаційних умов проведення цієї слідчої (розшукової) дії.

Метою статті є висвітлення фактичних підстав для прийняття рішення про пред'явлення об'єктів для впізнання, організаційних і психологічних умов його проведення, а також результатів, які можуть бути досягнуті в процесі його проведення.

Виклад основного матеріалу. Пред'явлення для впізнання є слідчою (розшуковою) дією, яка проводиться у визначеній законом процесуальній формі за наявності відповідних до того підстав. З аналізу норм чинного КПК України можна дійти висновку, що підстави для проведення слідчих (розшукових) дій визначаються неоднозначно. Так, проведення обшуку можливо за наявності фактичних (достатність доказів) і процесуальних (ухвала слідчого судді) підстав. Щодо підстав проведення інших слідчих (розшукових) дій у КПК взагалі не згадується, проте вказується на мету їх проведення – огляду (ст. 237), слідчого експерименту (ст. 240), освідування (ст. 241). Мета пред'явлення особи для впізнання сформульована в ч. 1 ст. 228 КПК і полягає в упізнанні однією особою іншої особи, яку вона сприймала й запам'ятала у зв'язку з подією вчиненого кримінального правопорушення та наступним його розслідуванням, а тому певні сумніви викликає думка Я.Ю. Конюшенко про невизначеність мети освідування [2, с. 46].

Відсутність у змісті ст. 228 КПК України вказівки на підстави пред'явлення для впізнання не може розглядатися свідченням того, що вони взагалі не потрібні під час прийняття рішення про його проведення. На цей час слідчий має володіти відомостями процесуального та непроцесуального характеру, які дають змогу дійти висновку, що конкретна особа безпосередньо сприйма-

ла якісь об'єкти у зв'язку з подією злочину, запам'ятала їх і під час допиту висловила можливість і бажання впізнати їх, якщо побачить знову [3, с. 109–110].

Відсутність у чинному КПК чіткої вказівки на підстави для пред'явлення для впізнання спонукала науковців до пошуку шляхів їх обґрунтування й визначення. Так, автори науково-практичного коментаря вважають, що пред'явлення для впізнання проводиться за наявності юридичних і фактичних підстав. До юридичних вони зараховують такі: суб'єкт впізнання; протокол його допиту, у якому зафіксовано показання про прикмети й особливості об'єкта впізнання та про обставини, за яких він його сприймав; об'єкт, який підлягає впізнанню; кілька схожих об'єктів, які пред'являються разом з об'єктом упізнання. Під фактичними підставами пропонують розуміти наявність у слідчого, прокурора даних процесуального та непроцесуального характеру, які дають змогу дійти висновку про необхідність (доцільність) і можливість проведення цієї слідчої дії [4, с. 500].

З аналізу наведених та інших наукових публікацій можна дійти висновку, що стосовно фактичних підстав пред'явлення для впізнання сформувалася визначена думка. Щодо правових (зустрічаються різні назви: процесуальних, юридичних тощо) підстав проведення цієї слідчої (розшукової) дії пошуки продовжуються. Проте вже сьогодні можна констатувати, що правовою підставою пред'явлення для впізнання під час здійснення дистанційного досудового розслідування, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти цього, варто розглядати вмотивовану постанову (ухвалу) прокурора або слідчого судді (ч. 2 ст. 232 КПК).

Не виявляє послідовності у визначенні підстав для проведення освідування і Є.О. Нирка. Спочатку вона слушно зазначає, що фактичною підставою варто вважати певну сукупність інформації (фактичні дані), що дають змогу слідчому зробити припущення про можливість ідентифікації певного об'єкта особою, яка раніше його сприймала й запам'ятала. Проте в подальшому авторка зазначає, що «фактичною підставою зазначеної слідчої (розшукової) дії є необхідність у проведенні пред'явлення для впізнання та використанні його результатів для встановлення обставин, що мають значення для правильного вирішення кримінального провадження» [5, с. 120].

Варто звернути увагу на те, що під час розслідування в слідчого виникає необхідність у проведенні багатьох слідчих (розшукових) дій, проте їх практична реалізація потребує наявності фактичних підстав (достатніх доказів, а в деяких випадках й оперативної інформації) для прийняття відповідного процесуального рішення, а в низці випадків і процесуальних (постанова слідчого, прокурора, ухвала слідчого судді). Отже, приймаючи рішення про проведення пред'явлення для впізнання, слідчий має володіти фактичними даними про особу, у пам'яті якої зберігся образ раніше сприйнятого об'єкта і яка може його впізнати (ідентифікувати), якщо побачить знову. Сукупність таких даних і варто розглядати фактичною підставою для прийняття слідчим рішення про проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Аналіз норм, що встановлюють підстави для прийняття процесуальних рішень, зазначає А.Я. Дубинський, приводить до висновку, що такими має розглядатися сукупність доказів, достатніх для прийняття конкретного процесуального рішення [6, с. 29–30].

Варто зазначити, що пред'явлення для впізнання є складною в організаційному й тактичному плані слід-

чою дією. За даними А.В. Коваленка, кожний десятий з опитаних слідчих Національної поліції України назвали цю слідчу (розшукову) дію найскладнішою під час розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів [7, с. 102]. Ця слідча (розшукова) дія вимагає значних витрат часу слідчого, особи, яка буде впізнавати, й інших осіб. Її організація та проведення передбачають можливість і необхідність певних форм співробітництва слідчого, того, хто впізнає, й осіб, серед яких будуть пред'являти особу для впізнання, а також добровільного волевиявлення таких осіб на участь у слідчій дії.

Прийняття рішення про пред'явлення для впізнання відбувається в умовах тактичного ризику. Навіть у тих умовах, коли той, хто впізнає, описує ознаки, за якими може впізнати особу, не можна виключати ситуації, коли під час пред'явлення він не впізнає особу, яку пред'являли для впізнання. Тому під час підготовки до слідчої дії варто враховувати таку ситуацію. Для зменшення психологічного навантаження на впізнаючого слідчу дію можна провести поза візуального спостереження з боку того, кого пред'являють. У процесі допиту підозрюваного варто з'ясувати, чи може він упізнати потерпілого та чи бажає це зробити. Тоді першим для впізнання потрібно пред'явити потерпілого або свідка в умовах, щоб він не бачив того, хто впізнає. Надалі вже йому можна буде пред'явити підозрюваного.

Процес прийняття рішення про пред'явлення для впізнання відбувається за загальними правилами прийняття процесуальних і тактичних рішень під час кримінального провадження: вивчення й аналіз наявної інформації, порівняння її з іншими фактичними даними в провадженні, оцінювання й висновки, у яких відображається прийняте рішення [8, с. 58–59].

Вагомого значення в цьому процесі набуває визначення часу пред'явлення для впізнання й урахування психологічних особливостей того, хто впізнає. За загальним правилом, зволікання з пред'явленням для впізнання призводить до вгасання пам'яті, окремі ознаки й риси об'єкта забуваються, проте тривалий час зберігаються загальні уявлення. Урахування в процесі розслідування зазначених обставин набуває особливого значення в сучасних умовах воєнного стану в Україні. За інформацією керівника департаменту протидії злочинам, учиненим в умовах збройного конфлікту, Офісу генпрокурора Юрія Белоусова, станом на березень 2023 року зареєстровано 70,5 тисяч воєнних злочинів, значну частину серед яких становлять убивства, катування, сексуальне насильство й інші тяжкі злочини проти особи. Сьогодні повідомлено про підозру 292 особам, із них 22 – це полонені, а решта – заочно [9]. Тільки наведені дані свідчать про значний обсяг навантаження на органи досудового розслідування й оперативні підрозділи щодо встановлення воєнних злочинців, їх ідентифікації та викриття. У сучасних умовах важко забезпечити вимогу про наближення часу пред'явлення для впізнання до моменту вчинення злочину й відображення його обставин та ознак злочинця. Проте варто пам'ятати, що розшук воєнних злочинців буде продовжуватися й після закінчення воєнних дій. Особи, які вчинили такі злочини, будуть установлюватися в різних, навіть надзвичайно віддалених країнах протягом тривалого часу, свідченням чому є розшук і притягнення до кримінальної відповідальності нацистських злочинців Другої світової війни. Саме тому перед слідчими постає питання ідентифікації розшуканих осіб, важливе місце в якій буде належати пред'явленню особи для впізнання. Сьогодні така ідентифікація може здійснюватися

під час безпосереднього пред'явлення особи впізнаючому за анатомічними ознаками, голосом і ходом. Також пред'явлення особи для впізнання може здійснюватися за фотознімками та матеріалами відеозапису (ч. 6 ст. 228 КПК).

Пред'явленню особи для впізнання, незважаючи на те що в ч. 1 ст. 228 КПК йдеться про «опитування», завжди має передувати допит особи, яка сприймала безпосередньо подію злочину й особу, яка його вчинила, запам'ятала таку особу й може її впізнати, якщо побачить знову [10, с. 112]. Опитування є одним зі способів отримання інформації, який може застосовуватися під час проведення не лише допиту, а й інших слідчих (розшукових) дій (огляду, обшуку, освідування тощо). Зважаючи на це, у ч. 1 ст. 228 КПК незрозуміле «опитування» варто замінити на допит особи, якій буде пред'являтися об'єкт для впізнання. Показання такої особи, зафіксовані у відповідному протоколі, є джерелом доказів у кримінальному провадженні.

Коло обставин, які доцільно з'ясувати під час допиту особи, яка буде впізнавати, прийоми надання психологічної допомоги в описі ознак зовнішності правопорушника та порядок його проведення на відповідному рівні висвітлюються в юридичній літературі [11, с. 383]. У статті вважаємо за доцільне звернути увагу на формулювання вимог до допиту особи, яка буде впізнавати. Від упізнаючого необхідно отримати інформацію про зовнішній вигляд і прикмети особи, а також про обставини, за яких відбувалося її сприйняття. «Якщо особа заявляє, що вона не може назвати прикмети, за якими впізнає особу, проте може впізнати її за сукупністю ознак, у протоколі зазначається, за сукупністю яких саме ознак вона може впізнати особу» (ч. 1 ст. 228 КПК України).

Цікаво, про яку сукупність ознак йдеться у цій нормі, якщо особа не може назвати жодної ознаки? У психології розрізняють два види впізнання – симультанне (синтетичне, миттєве) та суцесивне (аналітичне, поступове). За даними науковців, найбільше розповсюджене та надійне є перша форма впізнання, тобто симультанна, коли допитуваний не може вказати окремі прикмети особи, що вчинила злочин, проте впевнено заявляє, що може її впізнати, якщо побачить.

З аналізу змісту ст. 242 КПК України можна припустити, що її автори намагалися врахувати положення судової психології та припустилися неточності у формулюванні. Це призвело до того, що на практиці, як слушно зазначає В.Г. Гончаренко, на догоду сумнівній вимозі закону відбуваються дивні дива з фіксацією у протоколі допиту «вмучених» і «підігнаних» прикмет у вигляді їх сукупності [12, с. 180–185].

Саме тому, якщо особа під час допиту не може назвати ознаки особи, яка вчинила злочин або має з ним певний зв'язок, проте впевнено заявляє про можливість впізнати таку особу, не варто категорично відмовлятися від проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Доцільно враховувати, що пред'явлення для впізнання не має переваг перед іншими слідчими діями. Приймаючи рішення про його проведення, потрібно враховувати можливі негативні наслідки. З різних обставин впізнаючий може сказати, що серед представлених для огляду осіб відсутня та, яку він бачив під час учинення злочину. Така ситуація не виключається й у тих випадках, коли під час допиту ознаки підозрюваного були описані досить повно. В окремих випадках впізнаючий указує на особу як таку, що впізнає, проте її ознаки не збігаються з тими, що зазначені в протоколі. Криміналістикою розроблені тактичні прийоми для перевірки показань того,

хто впізнає, і їх варто використовувати в практиці, а не відмовлятися від проведення слідчої дії тому, що він не може назвати прикмети правопорушника, але впевнено заявляє про можливість його впізнати.

Висновки. На завершення розгляду цього питання можна зробити такі висновки:

1. Фактичною підставою проведення пред'явлення для впізнання варто вважати таку сукупність відомостей процесуального та непроцесуального характеру, які дають змогу дійти висновку, що конкретна особа безпосередньо сприймала якісь об'єкти у зв'язку з подією злочину, запам'ятала їх і під час допиту надала їх опис або висловила впевнену можливість і бажання впізнати їх, якщо побачить знову.

2. Правовою (процесуальною) підставою пред'явлення для впізнання під час здійснення дистанційного досудового розслідування, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти цього, варто вважати вмотивовану постанову (ухвалу) прокурора або слідчого судді.

3. Частина 1 ст. 228 КПК викласти в такій редакції «Перед тим, як пред'являти особу для впізнання, слідчий, прокурор допитує особу, яка буде впізнавати, про зовнішній вигляд і прикмети особи, обставини, за яких вона її бачила, з'ясовує, чи може впізнати цю особу. Якщо особа під час допиту не може назвати прикмети особи, проте впевнено заявляє, що може впізнати таку особу, це зазначається в протоколі».

Список використаних джерел

1. Лук'янчиков Б.Є., Лук'янчиков Є.Д., Петряєв С.Ю. Криміналістична ідентифікація об'єктів за ідеальними відображеннями : монографія. Київ : НТУУ «КПІ» Вид-во «Політехніка», 2016. 204 с.
2. Коношенко Я.Ю. Генезис інституту пред'явлення для впізнання за законодавством України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 2. Том 2-2. С. 43–47.
3. Лук'янчиков Є.Д. Достатність інформації – підстава для пред'явлення для впізнання. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 1998. № 2(4). С. 144–153.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. Київ : Юстініан, 2012. 1224 с.
5. Нирка Є.О. Теоретичне обґрунтування підстав та умов пред'явлення для впізнання у кримінальному провадженні. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. Випуск № 4(81). С. 118–122.
6. Дубинський А.Я. Вибрані праці. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 430 с.
7. Коваленко А.В. Особливості пред'явлення для впізнання під час розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М.В. Салтєвського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 102–103.
8. Лук'янчиков Е.Д. Криминалистическая идентификация объектов по следам памяти. Донецк : Академия, 1998. 112 с.
9. Бурдига І. Воєнні злочини РФ в Україні: про тонкощі розслідування. URL: <https://www.dw.com/uk/ofis-genprokurora-pro-tonkosi-rozsliduvanna-voennih-zlociniv-rf-v-ukraini/a-64919471> (дата звернення: 10.05.2023)ю
10. Лускатов О.В. Проблемні аспекти повторного пред'явлення для впізнання. *Актуальні питання теорії і практики криміналістичної науки* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 50-річчю кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, 23 січня 2015 р. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 111–114.
11. Кримінальний процес : підручник / за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Харків : Право, 2013. 824 с.
12. Гончаренко В.Г. Лекції з судової психології, читані в Академії адвокатури України. Київ : Академія адвокатури України, 2008. 280 с.

References

1. Luk'ianchikov, B.Ye., Luk'ianchikov, Ye.D., Petriaiiev, S.Yu. (2016). Kryminalistychna identyfikatsiia ob'iektiv za idealnymy vidobrazhenniamy: monohrafiia. Kyiv : NTUU «KPI» Vyd-vo «Politekhnika». 204 s. [in Ukrainian].
2. Koniushenko, Ya.Yu. (2018). Genezis instytutu pred'iavlennia dlia vpiznannia za zakonodavstvom Ukrainy. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Vypusk 2. Tom 2-2. S. 43–47 [in Ukrainian].
3. Luk'ianchikov, Ye.D. (1998). Dostatnist informatsii – pidstava dlia pred'iavlennia dlia vpiznannia. *Visnyk Zaporizkoho yurydychnoho instytutu*. № 2(4). S. 144–153 [in Ukrainian].
4. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar. (2012). / za zah. red. V.H. Honcharenka, V.T. Nora, M.Ye. Shumyla. Kyiv : Yustinian. 1224 s. [in Ukrainian].
5. Nyrka, Ye.O. (2022). Teoretychne obgruntuvannia pidstav ta umov pred'iavlennia lia vpiznannia u kryminalnomu provadzhenni. *Pravovyi chasopys Donbasu*. Vypusk № 4 (81). S. 118–122 [in Ukrainian].
6. Dubynskiy, A.Ya. (2014). Vybrani pratsi. Kyiv: Tsentru uchbovoi literatury. 430 s. [in Ukrainian].
7. Kovalenko, A.V. (2017). Osoblyvosti pred'iavlennia dlia vpiznannia pid chas rozsliduvannia posiahan na zhyttia ta zdorov'ia zhurnalistiv. *Suchasni tendentsii rozvytku kryminalistyky ta kryminalnoho protsesu* : tezy dop. mizhnar. nauk.-prakt. konf. do 100-richchia vid dnia narodzhennia prof. M.V. Saltevs'koho (m. Kharkiv, 8 lystop. 2017 r.) / MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv. S. 102–103 [in Ukrainian].
8. Lukianchikov, E.D. (1998). Kryminalistycheskaia ydentyfikatsiia ob'iektov po sledam pamiaty. Donetsk: Akademyia. 112 s. [in Ukrainian].
9. Burdyha, I. Voienni zlochyny RF v Ukraini: pro tonkoshchi rozsliduvannia. <https://www.dw.com/uk/ofis-genprokurora-pro-tonkosi-rozsliduvanna-voennih-zlociniv-rf-v-ukraini/a-64919471> (Last accessed:10.05.2023) [in Ukrainian].

10. Luskatov, O.V. (2015). Problemnii aspekty povtornoho pred‘iavlennia dlia vpiznannia. *Aktualni pytannia teorii i praktyky kryminalistychnoi nauky*. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoї 50-richchiu kafedry kryminalistyky ta sudovoi medytsyny Natsionalnoi akademii vntrishnikh sprav, 23 sichnia 2015 r. K. : Vydavnychi dim «Helvetyka». S. 111–114 [in Ukrainian].

11. Kryminalnyi protses [Criminal process]: pidruchnyk / za red. V.Ya. Tatsiia, Yu.M. Hroshevoho, O.V. Kaplinoi, O.H. Shylo. Kh. : Pravo, 2013. 824 s. [in Ukrainian].

12. Honcharenko, V.H. (2008). Lektsii z sudovoi psykholohii, chytani v Akademii advokatury Ukrainy. K. : Akademiia advokatury Ukrainy. 280 s. [in Ukrainian].

Lukyanchikov Yevhen,

Doctor of Legal Sciences, Professor

(National Technical University of Ukraine Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky”, Kyiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5763-6972>

Lukyanchikov Borys,

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor

(National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky”, Kyiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4761-5980>

Mykytenko Olha,

(University of Economics, Law and Information Technologies “KROK”, Kyiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4608-5567>

GROUND AND PROCEDURAL PROCEDURE FOR PRESENTATION FOR IDENTIFICATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS

The article notes that the information and cognitive process of investigating criminal offenses is carried out in the form of criminal procedural evidence by means provided for by law, which includes investigative (detective) actions. The author examines the grounds and tactical features of one of them, namely, the presentation of objects of the material world (primarily a person) for identification (forensic identification by an image imprinted and stored in a person's memory). Attention is drawn to the relevance of identification of persons by their mental image under martial law and in the post-war period.

The author presents and analyzes the opinions of scholars on the factual and procedural grounds for presenting objects (persons) for identification, organizational and psychological conditions of its conduct, as well as the assessment of the results which may be obtained in the course of its conduct.

Attention is drawn to the ambiguity of the definition of the factual grounds for conducting investigative (detective) actions in the current CPC of Ukraine. It is proved that the absence of an indication of the grounds for presentation for identification in the provisions of the current CPC cannot be considered as evidence that they are not required at all when decision making on its conduct. The factual basis is proposed to be understood as the availability of procedural and non-procedural data (information) by the investigator or prosecutor, which allows to conclude that this investigative (detective) action is necessary (expedient) and possible. If a party to the criminal proceedings or the victim objects to this, a reasoned decision (ruling) of the prosecutor or investigating judge should be considered as the legal basis for presentation for identification in the course of a remote pre-trial investigation.

It is noted that the decision to present for identification is made in the context of tactical risk. It is suggested that when planning this investigative action, one should consider such circumstances, choose the best options for behavior during the identification, and conduct an investigative action in conditions when the person being presented for identification does not see the identifier.

The conclusions propose to clarify part one of article 228 of the CPC and to restate it as follows: “Before presenting a person for identification, the investigator or prosecutor shall interrogate the person about the person's appearance and characteristics, the circumstances in which he or she saw the person, and find out whether he or she can recognize the person. If a person cannot name the person's attributes during the interrogation, but confidently states that he or she can recognize the person, this shall be noted in the protocol”.

Key words: identification, interrogation, grounds, sufficiency of evidence, identification.

Надіслано до редколегії 15.05.2023